

Tajno društvo

Filipović, Dario

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:589774>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-07**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija - smjer Turističko poslovanje**

TAJNO DRUŠTVO

Završni rad

Student: Dario Filipović

JMBAG: 0067591318

Mentor: doc. dr. sc. Ivan Tot

Zagreb, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni/diplomski/poslijediplomski specijalistički rad, odnosno doktorski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada.....	1
1.2.	Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3.	Struktura rada	1
2.	OPĆENITO O DRUŠTVIMA I TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA	3
2.1.	Obilježja društava osoba.....	4
2.2.	Sličnosti i razlike tajnog društva i ortaštva.....	5
3.	POJAM I POVIJESNI PREGLED TAJNOG DRUŠTVA	8
3.1.	Pojam tajnog društva	8
3.2.	Povijesni pregled	8
4.	KARAKTERISTIKE TAJNOG DRUŠTVA	11
4.1.	Članovi tajnog društva.....	11
4.2.	Osnivanje tajnog društva	12
4.3.	Obilježja tajnog društva.....	14
4.3.1.	Tajno društvo kao unutarnje društvo osoba	15
4.3.2.	Tajno društvo nije trgovačko društvo niti ima pravnu osobnost.....	16
4.3.3.	U tajnom društvu nema zajedničke imovine članova.....	17
4.4.	Vrste tajnog društva.....	17
4.5.	Gospodarsko značenje tajnog društva	19
4.6.	Moguće zlouporabe ugovora o tajnom društvu	21
5.	PRAVNI ODNOSI U TAJNOM DRUŠTVU	23
5.1.	Stjecanje članstva u društvu	23
5.2.	Obveze i prava članova tajnog društva.....	27
5.2.1.	Obveze članova društva	27
5.2.2.	Prava članova društva.....	29
5.3.	Prestanak članstva.....	31
6.	PRESTANAK TAJNOG DRUŠTVA.....	33
7.	ZAKLJUČAK	34
LITERATURA		

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Tajno društvo je društvo osoba u kojem neka osoba (tajni član) ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe (poduzetnika) te na taj način stječe pravo sudjelovanja u dobiti i u gubitku poduzeća. O ovakvom tipu društva većina poduzetnika ne zna mnogo pa ga ne uzimaju u obzir prilikom planiranja poduzetničkih poduhvata.

Predmet ovog rada je tajno društvo, kao specifični oblik društva osoba u hrvatskom pravnom sustavu. Cilj rada je pojasniti što je tajno društvo, koja su njegova najvažnija obilježja, na koji se način ono osniva, kakvi su pravni odnosi unutar njega te kada dolazi do prestanka tajnog društva.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci u ovom radu prikupljeni su kroz sekundarna istraživanja, odnosno proučavanjem knjiga, stručnih članaka i druge stručne literature koja obrađuje temu tajnog društva te iz dostupnih internetskih izvora.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od sedam poglavlja, uključujući uvod i zaključak. U uvodnom se poglavlju uvodi u temu, definira se predmet i cilj istraživanja, navode se izvori i metode prikupljanja podataka te se daje kratak sadržaj i struktura rada.

Drugo poglavlje sastavljeno je od tri potpoglavlja u kojima se opisuju trgovačka društva, njihove karakteristike i vrste, posebno se opisuju društva osoba te navode glavne sličnosti ortaštva i tajnog društva.

U trećem poglavlju definira se pojam tajnog društva i prikazuje povijesni pregled njegovog nastajanja.

Četvrto poglavlje bavi se glavnim karakteristikama tajnog društva. Kroz šest se potpoglavlja detaljno opisuje članstvo u tajnom društvu, osnivanje tajnog društva, obilježja i vrste tajnog društva te se navodi gospodarsko značenje i moguće zlouporabe tajnog društva.

U petom poglavlju pod nazivom *Pravni odnosi u tajnom društvu* se kroz tri detaljno opisuje stjecanje članstva u tajnom društvu, obveze i prava članova te prestanak članstva u tajnom društvu.

Šesto poglavlje obrađuje uzroke prestanak tajnog društva.

U posljednjem poglavlju dan je cjelovit prikaz najvažnijih spoznaja koje su dobivene kroz ovo istraživanje.

2. OPĆENITO O DRUŠTVIMA I TRGOVAČKIM DRUŠTVIMA

Pravo društava je dio prava kojim se uređuju društva stvorena pravnim poslom radi postizanja točno određenog zajedničkog cilja.

Društvo je privatnopravno udruženje za koju moraju biti ispunjene tri osnovne pretpostavke:

- a) radi se o udruženju osoba kao pravnoj zajednici
- b) temelji se na pravnom poslu kao osnovi udruživanja i
- c) usmjerena je prema postizanju zajedničkog cilja.

Ako neka od tih pretpostavki nije ispunjena radi se on nekom drugom pravnom obliku, a ne o društvu. Ako su ispunjene sve pretpostavke, a radi se o osobi javnog prava, također, se ne radi o društvu.¹

Društva se mogu podijeliti na:

- a) društva koja imaju pravnu osobnost i društva bez pravne osobnosti, ovisno o tome je li društvo samostalan pravni subjekt odvojen od svojih članova (trgovačka društva) ili ugovorno udruživanje radi ostvarenja zajedničkog cilja (tajno društvo, ortaštvo),
- b) unutarnja i vanjska društva, ovisno o tome ulaze li društva u pravne odnose s trećim osobama (trgovačka društva) ili djeluju isključivo među članovima (tajno društvo),
- c) trgovačka društva i ostala društva, ovisno o tome je li po ZTD-u društvo trgovačko ili nije.²

Najznačajnija društva za obavljanje gospodarske djelatnosti u Hrvatskoj su trgovačka društva. Trgovačka društva u Republici Hrvatskoj uređena su Zakonom o trgovačkim društvima³ (dalje u tekstu: ZTD) kao temeljnim aktom.

Trgovačko društvo je pravna osoba čije su osnivanje i ustroj određeni pravilima ZTD-a. Dvije osnovne vrste trgovačkih društava su društva osoba i društva kapitala. U ZTD-u su navedena sljedeća trgovačka društva: javno trgovačko društvo, komanditno društvo i gospodarsko

¹ Barbić, J. (1999.), *Pravo društava, knjiga prva: opći dio*, Zagreb: Organizator, str. 127.

² Horak, H., Dumančić, K., Preložnjak, B., Šafranko, Z. i Poljanec, K. (2016.), Uvod u trgovačko pravo, preuzeto s <https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/PRA/2017%20-%20novi%20web/Publikacije/UVOD%20U%20TRGOVA%C4%8CKO%20PRAVO%202016.pdf>, str. 180.

³ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11., 111/12., 68/13., 110/15. i 40/19.

interesno udruženje kao društva osoba te društvo s ograničenom odgovornošću i dioničko društvo kao društva kapitala (čl. 3. ZTD-a).

Osim njih, može se osnovati i europsko dioničko društvo i europsko gospodarsko interesno udruženje u skladu s propisima prava Europske unije. Nije moguće osnovati trgovačko društvo koje nije propisan ZTD-om, tj. trgovačka društva u hrvatskom zakonodavstvu su *numerus clausus*.⁴

Trgovačko se društvo može osnovati za obavljanje gospodarske ili bilo koje druge djelatnosti, a neovisno o tome koju vrstu djelatnosti obavlja uvijek će se smatrati trgovcem.⁵

2.1. Obilježja društava osoba

Osnovna obilježja društava osoba koja ih razlikuju od društava kapitala su:

- a) temelje se na osobama (članovima) koje čine društvo pa su to društva *intuitu personae*, tj. najvažnije je tko su im članovi, a ulazak u društvo je prema osobnim svojstvima onih koji postaju članovi;
- b) društvo mora imati najmanje dva člana, a kod komanditnog društva nužan je najmanje jedan komplementar i jedan komanditor;
- c) za postojanje društva osoba nije presudan kapital i zbog toga takva društva nemaju temeljni kapital pa se mogu osnovati, a da se u njih ne unesu nikakva sredstva (propisima se ne traži najmanji kapital potreban za osnivanje društva), iako članovi mogu u društvo unijeti kapital (u komanditno društvo komanditori moraju) koji ne treba zanemariti za potrebe poslovanja društva, a niti pri podjeli dobiti;
- d) članovi društva međusobno su povezani interesima koje žele ostvariti u društvu, a učinci poslovanja društva odražavaju se na članove;
- e) članovi društva osobno doprinose radu društva, a to ne mora biti u novcu, stvarima, pravima, nego može biti u uslugama, radu ili unosom nekog dobra, osobito neposrednim sudjelovanjem u vođenju društva, osim u gospodarskom interesnom udruženju poslove kojeg vodi organ društva, a ne neposredni članovi;

⁴ Petrović, S. i Ceronja, P. (2018.), *Osnove prava društva*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 17.

⁵ Horak, H., Dumančić, K., Preložnjak, B., Šafranko, Z. i Poljanec, K. (2016.), op. cit. u bilj. 2, str. 180.

- f) članovi društva odgovaraju osobno solidarno za obveze društva vlastitom imovinom (razlika je u pogledu komanditora u komanditnom društvu i tajnog člana u tajnom društvu jer ono nije vanjsko društvo), što je posljedica sudjelovanja članova u vođenju poslova i u upravljanju društvom;
- g) članska prava u pravilu se određuju prema osobama, a ne prema kapitalu ako su ga članovi unijeli u društvo, osim ako nije drukčije ugovoreno;
- h) bez suglasnosti preostalih članova ne može se prenijeti udjel u društvu na nekog drugoga, a tako je i kod nasljeđivanja; u društvo bez suglasnosti ostalih članova ne može ući novi član;
- i) članovi samostalno uređuju odnose u društvu, a propisi kojima se to uređuje uglavnom su dispozitivne naravi;
- j) zbog nedostatka propisa kojima se uređuju pojedine vrste društava, primjenjuju se odredbe ZOO-a kojima je uređeno ortaštvo.⁶

Društva osoba su: ortaštvo, tajno društvo, javno trgovačko društvo, komanditno društvo, gospodarsko interesno udruženje i europsko gospodarsko interesno udruženje, zadruga i europska zadruga, zadružni savez i udruga.

2.2. Sličnosti i razlike tajnog društva i ortaštva

Ortaštvo nije trgovačko društvo, nego je društvo osoba bez pravne osobnosti. Vrlo je važno jer se odredbe o njemu podredno primjenjuju i na javno trgovačko društvo, komanditno društvo i gospodarsko interesno udruženje. Kada pitanja vezana uz navedena društva nisu uređena ZTD-om, niti ugovorom o osnivanju (društveni ugovor), primijenit će se pravila iz članaka 637.-660. Zakona o obveznim odnosima⁷ (dalje u tekstu: ZOO), kojima je uređeno ortaštvo. Ortaštvo nastaje sklapanjem ugovora kojim se dvije ili više fizičkih ili pravnih osoba obvezuje uložiti svoju imovinu i/ili rad radi ostvarenja zajedničkog cilja. Ugovor o ortaštvu sklapa se na određeno ili neodređeno vrijeme. Ortaštvo je pravna zajednica osoba i dobara⁸

I društva koja, na temelju istog mjerila, nalaze u istoj skupini pa pokazuju neka zajednička obilježja mogu se uvelike razlikovati. Primjer za to je tajno društvo koje kao i ortaštvo nije

⁶ Barbić, J. (1999.), op. cit. u bilj. 1, str. 150.

⁷ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18.

⁸ Petrović, S. i Ceronja, P. (2018.), op. cit. u bilj. 4, str. 60.

pravna osoba, a na prvi pogled imaju dosta sličnosti. Ta su dva društva, ako se izuzme preddruštvo, i jedina društva koja nemaju pravnu osobnost. Tajno društvo čine poduzetnik i osoba koja ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzetnikovo poduzeće. Iako se na nj podredno primjenjuju odredbe o ortaštvu, to se društvo bitno razlikuje od njega po tome što ortaštvo može biti i tzv. vanjsko društvo i djelovati prema trećima, a tajno je društvo samo unutarnje društvo, tj. društvo koje nikada ne djeluje prema trećima. Prema trećima djeluje samo poduzetnik, dakle jedan član društva. Zbog toga se kod tajnog društva ne otvaraju pitanja koja su kod ortaštva povezana s djelovanjem prema trećima. Kod tajnog društva je u biti riječ o ulaganju kapitala na ugovornoj osnovi bez otvorenog sudjelovanja u članstvu trgovačkog društva pa mu odatle i ime.⁹

Zajedničko im je to, što ni ortaštvo ni tajno društvo nisu trgovačka društva pa ni pravne osobe, i što im je temelj udruživanja obveznopravni ugovor, što se ne upisuju u sudski registar i gospodarski cilj im može biti isti. Unatoč nekim sličnostima, nužno je ta dva oblika razlikovati. Razlike bi bile u sljedećem:

- tajno društvo uređeno je ZTD-om, a ortaštvo ZOO-om;
- ortaci su poznati trećima i svi ono su pojedinačno porezni obveznici i odgovaraju za obveze ortaštva, a tajni član nije porezni obveznik, niti odgovara za obveze tajnog društva;
- imovina ortaštva je skupna imovina ortaka u omjeru njihovih udjela, a tajni član unosi ulog koji ulazi u imovinu javnog člana;
- na tajno društvo primjenjuje se niz potrebnih odredaba zakona koje se ne primjenjuju na ortaštvo (pravo nadzora, neodgovornost tajnog člana, posebna zaštita tajnog člana i sl.)
- i drugo.¹⁰

Ortaštvo nastaje sklapanjem ugovora o ortaštvu, a tajno društvo, kada se radi o poduzetničkom ugovoru, tek kad se taj ugovor upiše u sudski registar, ali u oba slučaja bez stvaranja novoga pravnog subjekta.¹¹

⁹ Barbić, J. (1999.), op. cit. u bilj. 1, str. 156.

¹⁰ Gorenc, V. (2001.), Tajno društvo, *Računovodstvo, revizija i financije*, 11(3), str.129.

¹¹ Barbić, J. (1999.), op. cit. u bilj. 1, str. 166.

Za ortaštvo i za tajno društvo nije propisano se da ugovor mora sadržavati odredbu o predmetu poslovanja društva, ali nema zapreke da se to učini (društva bez pravne osobnosti ne upisuju se u sudski registar). Kod tajnog društva to se redovito uvijek određuje barem posredno time što se na temelju ugovora ulaže neka imovinska vrijednost u poduzetnikovo poduzeće, tj. u obavljanje svih ili nekih djelatnosti koje čine poduzetnikov predmet poslovanja. Ne navede li se u ugovoru o tajnom društvu ulaganje u neki posebni pogon poduzetnika u kojemu se obavljaju određene djelatnosti, smatra se da je riječ o ulaganju u cijelo poduzeće, odnosno u obavljanje svih njegovih djelatnosti. Kod ortaštva to može ostati manje određeno, jer se ugovorom mora odrediti samo cilj koji se želi postići, ali ne i pojedinosti kako će se do toga doći. Tada članovi mogu svojim odlukama svaki put odrediti što će društvo činiti, ali nema zapreke da se ugovorom o ortaštvu točno ne utvrde djelatnosti kojima će se društvo baviti kako bi ostvarilo postavljeni cilj.¹²

Ortaštvo nema tvrtku, osim u slučaju kada se radi o obrtu, kao ni tajno društvo koje djeluje kao unutarnje društvo pa ne mora imati tvrtku.¹³

Za ortaštvo se propisuje da su ortaci obvezni uložiti svoj rad i/ili imovinu zbog ostvarenja zajedničkog cilja (čl. 637. st. 1. ZOO-a). To društvo je osnova za ostvarenje najširega mogućeg raspona ciljeva, pri čemu nema ograničenja u stjecanju dobiti. Cilj je tajnog društva sudjelovanje u dobiti i gubitku poduzetnika u poduzeće kojeg tajni član ulaže neku imovinsku vrijednost (čl. 148. st. 1 ZTD-a). To društvo ima cilj da članovi sudjeluju u dobiti i gubitku iz poslovanja jednog člana, čemu ulaganjem pridonosi i drugi član.¹⁴

¹² Ibid., str. 356.

¹³ Ibid., str. 304.

¹⁴ Ibid., str. 142.

3. POJAM I POVIJESNI PREGLED TAJNOG DRUŠTVA

Tajno društvo nastaje sklapanjem ugovora kojim jedna osoba (tajni član) ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe (poduzetnika) i na osnovu toga stječe pravo sudjelovanja u dobiti i gubitku poduzetnika. Ulog tajnog člana se može sastojati u novcu, stvarima i pravima koja se mogu izraziti u novcu (čl. 148. ZTD-a). Tajno društvo nije trgovačko društvo, nego ugovorni odnos. U tom smislu tajno je društvo unutarnje društvo koje se ne pojavljuje u odnosima s trećima. Isključivi nositelj svih prava i obveza u pravnom prometu je samo poduzetnik.¹⁵

3.1. Pojam tajnog društva

Iako nastaje ugovorom od običnog ulaganja u društvo razlikuje se po tome što tajni član ne želi da se javno zna da on ulaže novac u društvo poduzetnika, niti da mu se isplaćuje dobit na temelju toga.¹⁶

Tajno društvo uređeno je u člancima od 148. do 157. ZTD-a. Izraz tajno društvo odgovara starom hrvatskom pravnom nazivlju iz 1918. godine. U engleskom jeziku naziv je *silent partnership*, u njemačkom: *stille Gesellschaft*, u slovenskom: *tiha družba*, u francuskom *Société en participation*, u talijanskom *Associazione in partecipazione*. Zakonska definicija tajnog društva odgovara propisima iz njemačkog, austrijskog i slovenskog prava.¹⁷

3.2. Povijesni pregled

Tajno društvo pojavilo se u kasnom srednjem vijeku i isprva se nazivalo *societas per modum participationis*. Najprije se pojavilo na područjima današnje Italije i Francuske, a kasnije i Njemačke. U početku se razvijalo paralelno s komanditnim društvom koje se nazivalo *societas per viam accomanditae*. Osnovna razlika bila je u tome da je u tajnom društvu (*compagnia secreta*) član (*comeendator*) koji je uložio samo sredstva ostao trećima tajan pa nije niti odgovarao za obveze prema vjerovnicima. Takvo društvo nije imalo tvrtku jer je u pravnom

¹⁵ Petrović, S. i Ceronja, P. (2018.), op. cit. u bilj. 4, str. 78.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Barbić, J. (2002.), *Pravo društava, knjiga treća: društva osoba*. Zagreb: Organizator, str. 525.

prometu djelovao samo onaj član koji je vodio poslove (*tractator*). Onda kada se prema trećima pojavio i član *commendator* i društvo je imalo tvrtku nastalo je komanditno društvo.¹⁸

U Francuskoj je tajno društvo bilo uređeno Trgovačkim zakonikom iz 1807. godine u člancima 47.-50. kao *associations commerciales en participation*. Kasnije se spominje u Zakonu iz 1921. godine u kojem je navedeno da je to društvo koje se ne otkriva trećima (čl. 49.). Zakon o trgovačkim društvima iz 1966. godine ga u člancima 419.-422. navodi kao *société en participation* s pravnim uređenjem kakvo je bilo i do tada. Od 1978. godine tajno društvo uređeno je u člancima 1871.-1873. Građanskog zakonika. Sada više ne mora nužno biti tajno, jer članovi mogu odlučiti žele li biti javno iskazani i poznati trećima.¹⁹

U Italiji je tajno društvo uređeno u člancima 2549.-2554. Građanskog zakonika. Riječ je o *associazione in partecipazione* koje odgovara definiciji tajnog društva u drugim pravnim sustavima, iako ga talijansko pravo ne smatra društvom. U Njemačkoj je prvi puta tajno društvo uređeno Općim njemačkim trgovačkim zakonikom iz 1861. godine, a danas Zakonikom iz 1897. godine Iz navedenog Općeg njemačkog trgovačkog zakonika preuzeo ga je i austrijski Trgovački zakon iz 1862. godine (čl. 250.-265.).²⁰

Navedeni austrijski Trgovački zakon primjenjivao se i kod nas zakonom u Dalmaciji. No, Zakon o trgovačkim društvima je prvi propis kojim je tajno društvo u Hrvatskoj ikada formalno uređivano, iako se to, ne pod tim nazivom, činilo i prije.²¹

Znači, tajno društvo se koristilo i prije današnjeg ZTD-a, no ne pod tim nazivom. Bilo je moguće samo kao oblik stranih i domaćih ulaganja u tadašnje pravne subjekte i kasnije u tadašnja društvena poduzeća. Tadašnji propisi nisu poznavali niti termin trgovačka društva niti sudjelovanje kapitalom. Jedino su bili poznati oblici ugovornog ulaganja kapitala. Ulaganja domaćih osoba ostvarivalo se samoupravnim sporazumima o udruživanju rada i sredstava radi stjecanja zajedničkog dohotka, a ulaganje stranih osoba odvijalo se ugovorima o ulaganju kojim se ustvari stvarao pravni odnos kojeg mi danas nazivamo tajno društvo, iako mnogo složenije uređeno.²²

¹⁸ Ibid., str. 540.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid., str. 541.

Sredstva su se ulagala u domaću pravnu osobu, zapravo u njezino poduzeće. Ta osoba je u stvari bila poduzetnik u današnjem smislu, a strani ulagač je u današnjem smislu ustvari tajni član. Domaća pravna osoba pojavljivala se u pravnom prometu, dok je strani ulagač imao ograničena prava sudjelovanja u vođenju poslova. Nakon prestanka ugovora stranom su se ulagaču vraćala uložena sredstva kroz sudjelovanje u procijenjenoj vrijednosti domaće pravne osobe, tj. njezinog poduzeća. To bi se danas smatralo atipičnim tajnim društvom.²³

Od 1967. godine nakon izmjena i dopuna tadašnjeg Zakona o sredstvima radnih organizacija bila su omogućena strana ulaganja i to samo kao ulaganja na ugovornoj osnovi. Od 1973. godine to je bilo uređeno Zakonom o ulaganju sredstava stranih osoba u domaće organizacije udruženog rada, nakon toga Zakonom o stranim ulaganjima iz 1988. godine koji je 1991. bio preuzet Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti financija koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni. Taj zakon je prestao važiti početkom primjene Zakona o trgovačkim društvima, tj. 1. siječnja 1995. Od tada se koristi pravni izraz tajno društvo po uzoru na druge pravne sustave.²⁴

²³ Ibid., str. 542.

²⁴ Ibid.

4. KARAKTERISTIKE TAJNOG DRUŠTVA

Tajno društvo je vrlo specifično društvo osoba. Uređeno je ZTD-om, nema pravnu osobnost, nema posebnu tvrtku, ne upisuje se u sudski registar²⁵ niti se u poduzeće upisuje ime tajnog člana. Tu se ustvari radi o ugovorenom obveznopravnom odnosu između njegovih članova.

Tajno društvo je ustvari ortaštvo uz posebitosti koje ga razlikuje od klasičnog ortaštva. Ono je podvrsta ortaštva, kao što je to javno trgovačko društvo i komanditno društvo, ali se od njih razlikuje po svojim obilježjima.²⁶

4.1. Članovi tajnog društva

U ZTD-u je propisano da u tajnom društvu jedan član mora biti nositelj poduzeća koji je većinski vlasnik trgovačkog društva i ima svojstvo trgovca. To može biti bilo koja fizička ili pravna osoba. Poduzetnik je uvijek nositelj poduzeća i trgovačko je društvo usmjereno na stjecanje dobiti, a to su obilježja trgovca. Osim trgovačkih društava, to može biti i obrtnik ili zadruga i ortaštvo ako su nositelji poduzeća.²⁷

I tajni član može biti bilo koja fizička ili pravna osoba. Kao fizička osoba to može biti osoba s ograničenom poslovnom sposobnošću, kao i osoba bez te sposobnosti. Tajno društvo najčešće je ugovoreno između jednog poduzetnika i jednog tajnog člana, ali moguće je i tajno društvo koje ima više tajnih članova.²⁸

Neki član društva ili zaposlenik može istodobno biti i tajni član zajedno s društvom kao poduzetnikom te zajedno činiti tajno društvo i na taj način sudjelovati u dobiti poduzeća koje vodi društvo. Kao član društva i ima članska prava i obveze u društvu, a kao tajni član istodobno sudjeluje u dobiti poduzeća koje vodi to isto društvo. Kao tajni član neposredno sudjeluje u dobiti u skladu s ugovorom, a kao član društva sudjeluje u dobiti kroz dividendu onako kako je u društvu ugovorena upotreba dobiti.²⁹

²⁵ Sudski registar je javna knjiga koju vodi trgovački sud, u koju se upisuju subjekti određeni zakonom, određene činjenice o njihovom osnivanju, promjenama i prestanku te drugi podatci o subjektima upisa koji su važni za pravni promet.

²⁶ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 527.

²⁷ Ibid., str. 529.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

Međusobni odnosi između tajnog člana i poduzetnika uređeni su ugovorom. Ako ti odnosi nisu uređeni ugovorom, primjenjuju se propisi kojima su uređeni obvezni odnosi u ortaštvu. Tajni član ne smije ulagati svoj rad, niti ustupiti licenciju, izum, recepturu ili tehnološki postupak jer bi to onda bio oporeziv promet. Zbog toga je teško sudjelovati s nečim materijalnim ili nematerijalnim radi plaćanja poreza ako slučajno dođe do spora. Porez na dobitak za tajnog člana uvijek plaća poduzetnik.³⁰

4.2. Osnivanje tajnog društva

Tajno društvo nastaje sklapanjem ugovora o osnivanju društva (tzv. društveni ugovor). Taj ugovor je temeljni akt društva. Uvjet za sklapanje ugovora je da je poduzetnik nositelj poduzeća, tj. da već s njime posluje. No, sklapanje takvog ugovora trebalo bi biti moguće i kada poduzetnik još nije ustrojio poduzeće nego je tek u postupku stvaranja uvjeta za poslovanje. Budući da se ne traži da u vrijeme sklapanja ugovora tajni član unosi svoj ulog u poduzeće, nego to može učiniti u ispunjenju ugovorom preuzete obveze, isto treba dopustiti da se poduzetnik može obvezati ustrojiti svoje poduzeće kako bi se ostvario ugovor o tajnom društvu. Ne učini li to, tajni član može raskinuti ugovor o tajnom društvu.³¹

Ugovor o tajnom društvu se sklapa po pravilima koja vrijede i za sklapanje svih ugovora općenito. Ugovor se može sklopiti pod odgođenim ili raskidnim uvjetom pa i na način da stupa na snagu nakon ispunjenja određenih uvjeta među kojima može biti i onaj da poduzetnik ustrojiti poduzeće i započne poslovati. Ako ugovor ne može stupiti na snagu zbog toga što potestativni uvjet nije ispunjen, to dovodi do odgovornosti poduzetnika da tajnom članu nadoknadi time prčinjenu štetu.³²

Članovi društva slobodni su odrediti sadržaj ugovora pa mogu tajnom članu priznati i neke učinke u vremenu prije sklapanja ugovora, npr. mogu mu odrediti pravo na sudjelovanje u dobiti koja je ostvarena prije sklapanja ugovora. Tu je ustvari riječ o ugovoru o ortaštvu uz posebitosti pa za taj ugovor vrijedi sve isto, osim onoga što je karakteristično samo za ortaštvo kao vanjsko

³⁰ Kaleb, Z. (2012.), Ugovori o tajnom društvu i njihova primjena u praksi, *Računovodstvo, revizija i financije*, 22(12), str. 217.

³¹ Barbić, J. (2012.), Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 62(1-2), str. 490.

³² Ibid.

društvo. ZTD ne propisuje detaljnije ugovor o tajnom društvu pa po njegovom članku 149. stavku 2. za ugovor o osnivanju tajnog društva vrijedi sve što i za ugovor o ortaštvu.³³

Takav ugovor može se nazvati ugovorom o tajnom društvu, ugovorom o osnivanju tajnog društva, ugovorom o tajnom ulogu, ugovorom o osnivanju društva i sl. Članovi društva sami određuju sadržaja ugovora. Ugovor ne treba biti ovjeren kod javnog bilježnika pa kasnije može doći do osporavanja potpisa, ako npr. poduzetnik umre. Ugovor o tajnom društvu mora imati dva osnovna elementa:

- a) naznaku poduzetnikova poduzeća u koje tajni član unosi svoj ulog
- b) visinu ili vrstu uloga koji tajni član namjerava uložiti u njega.

Važno je ugovoriti rok i način plaćanja uloga tajnog člana te isto tako i način isplate dobiti.³⁴

Ako ugovor sadrži samo ta dva elementa, to je dovoljno za osnivanje društva jer se dispozitivnim odredbama ZTD-a, pa i onima ZOO-a, može nadomjestiti sve ostalo. Sklapanjem takvog ugovora nastaje pravna zajednica ugovornih strana, a tajni član stječe pravo na sudjelovanje u dobiti unosom uloga u poduzeće.³⁵

Tajno društvo ostvaruje se kroz poduzeće njegova nositelja pa su i za sklapanje ugovora na njegovoj strani ovlaštene osobe koje su i inače ovlaštene sklapati ugovore. To se određuje sukladno pravilima kojima se daje ovlast za zastupanje svakog pojedinog nositelja poduzeća. Ako je nositelj poduzeća neko društvo, mjerodavno je sve što je propisano za zastupanje takvog društva. Važno je naglasiti da sklapanje ugovora o tajnom društvu, kojim se tajnom članu daju neka prava u vođenju poslova poduzeća, zahtijeva odluku članova društva na način da oni odlučuju i o svim osnovnim pitanjima društva, jer im se tako zadire u njihovo pravo upravljanja društvom. Ako oni ne daju suglasnost za sklapanje takvog ugovora, ugovor nije valjan.³⁶

Kada razmatramo društvo kapitala, radi se o poduzetničkom ugovoru jer se društvo odnosno poduzetnik ugovorom obvezuje prenijeti dio svoje ostvarene dobiti tajnom članu. Kako bi takav ugovor bio valjan potrebna je suglasnost glavne skupštine. Potrebno je dobiti suglasnost članova koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala u skupštini ako statutom ili

³³ Barbić, J. (2012.), op.cit. u bilj. 31, str. 491.

³⁴ Kaleb, Z. (2009.), Tajno trgovačko društvo, *Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu*, 43(6), str. 1451.

³⁵ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 532.

³⁶ Ibid., str. 533.

društvenim ugovorom nije predviđeno drugačije. Osim toga, da bi ugovor stupio na snagu mora biti upisan u sudski registar, koji je nadležan ovisno o sjedištu društva. Kada se tajnom članu prepušta cjelokupna dobit poduzeća, radi se o drugoj vrsti poduzetničkog ugovora, tzv. ugovoru o prijenosu dobiti (čl. 479. st. 1. ZTD-a). Za njegovu valjanost moraju biti ispunjeni svi uvjeti kao i kada tajnom članu pripada samo određeni dio ostvarene dobiti.³⁷

Redosljed primjene pravila kod tajnog društva za određivanje odnosa u tajnom društvu je sljedeća:

- a) ugovor o tajnom društvu,
- b) odredbe ZTD-a (članci 148., do 157.) i Stečajni zakon (članak 134. koji je zamijenio članak 158. ZTD-a)
- c) odredbe ZOO-a o ortaštvu,
- d) opće odredbe ZOO-a te
- e) sudska praksa.

Pri rješavanju pojedinih pitanja vezanih uz tajno društvo odredbe navedene prije isključuju primjenu onih navedenih poslije. Osim sudske prakse koja uključuje i praksu Ustavnog suda RH primjenjuje se i doktrina o tajnom društvu.³⁸

4.3. Obilježja tajnog društva

Tajno društvo nije pravna osoba, tj. nema pravnu osobnost i nema tvrtku, a u poduzetnikovu tvrtku ne mogu se unijeti ime niti tvrtka tajnog člana. Poduzetnik u pravnom prometu nastupa u ime tajnog društva i samo on je nositelj svih prava i obveza društva. Karakteristike tajnog društva po kojima se razlikuje od ostalih društava osoba su:

- a) ono je unutarnje društvo,
- b) nije pravna osoba niti trgovačko društvo,
- c) ne postoji zajednička imovina članova.³⁹

³⁷ Ibid., str. 533.

³⁸ Kaleb, Z. (2009.), op.cit. u bilj. 34, str. 1452.

³⁹ Kaleb, Z. (2010.), Tajno trgovačko društvo i moguće zlouporabe, Osiguranje: hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja, 51(9), str. 71.

4.3.1. Tajno društvo kao unutarnje društvo osoba

Tajno društvo ima sva obilježja kao i druga društva. Riječ je o tipičnom društvu osoba u kojem je važno tko je osoba koja je član, a ne povezivanje članova preko kapitala. No, tajno se društvo ipak razlikuje od drugih društava osoba po nekim svojim specifičnim karakteristikama.⁴⁰

Tajno društvo je unutarnje društvo jer ne nastupa prema trećima pa kod njega nema zastupanja društva niti odgovornosti tajnog člana za obveze društva jer ono djeluje samo među članovima. Iako je riječ o podvrsti ortaštva, od njega se razlikuje zato jer ne može biti vanjsko društvo, a nema niti zajedničku imovinu članova.⁴¹

Osim toga, glavni cilj tajnog društva je stjecanje dobiti, dok je takvo ortaštvo samo ono idealnog tipa. Kod tajnog društva je riječ o sudjelovanju u rezultatima poslovanja poduzeća pa se zahtijeva poslovanje radi stjecanja dobiti, a ne kao pojedinačni posao.⁴²

Tajno društvo razlikuje se i od držanja udjela u tuđem udjelu kao kod posebnog tipa ortaštva. Zajedničko im je da su oba društva samo unutarnja, a razlika je u tome što je kod udjela u tuđem udjelu riječ o sudjelovanju u udjelu koji netko ima u drugome društvu, a kod tajnog društva o sudjelovanju u rezultatima poslovanja poduzeća kojeg vodi drugi član društva. Bit tajnog društva je da tajni član ulaže imovinski ulog u poduzeće poduzetnika, ne u stjecanje njegova udjela ili u ispunjenje njegove članska obveze u društvu, i sudjeluje u dobiti i u gubitku ostvarenom poslovanjem tog poduzeća neovisno od članskih prava članova društva.⁴³

Tajno društvo se razlikuje od drugih društava gdje članovi isto sudjeluje u dobiti druge osobe. Iako se tada radi o obveznim odnosima, razlika je u tome što je njegovim članovima nužan zajednički cilj za osnivanja tajnog društva. Takav zajednički cilj je ustvari sudjelovanje u dobiti ostvarenoj poslovanjem poduzetnika koji u tom unutarnjem društvu jedini djeluje prema trećima. Postojanje tajnog društva ne isključuje mogućnost da se među istim osobama uz to ne sklopi i neki drugi ugovor, npr. o zajmu, pružanju usluge i sl. Te odnose treba jasno razlikovati i razmatrati po pravilima koja važe za svakog od njih.⁴⁴

⁴⁰ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 530.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

4.3.2. Tajno društvo nije trgovačko društvo niti ima pravnu osobnost

Tajno društvo je uređeno ZTD-om, ali nije trgovačko društvo niti ima pravnu osobnost. ZTD-om su uređena trgovačka društva koja su pravne osobe i koja imaju svojstvo trgovca. Tajno je društvo jedini oblik društva koji je uređen ZTD-om, a nema niti jedno od navedenih svojstava.⁴⁵

Jedna od najvećih razlika od drugih društava osoba, koje su pravne osobe, je u tome što tajno društvo nema pravnu osobnost. Ono ne obavlja gospodarsku djelatnost pod zajedničkom tvrtkom, nego to čini poduzetnik samostalno.⁴⁶

Zbog toga, tajno društvo ne može nikada biti nositeljem prava ni obveza, ono se ne upisuje kao poslovni subjekt u sudski registar, nema stranačku sposobnost u postupku, ne može se voditi stečajni postupak nad njim (ali može nad njegovim članovima), nema tvrtku i dr. Kod tajnog društva radi se o obveznom odnosu samo između njegovih članova, a ne i o odnosu prema trećima. Taj obvezni odnos ima u odnosu na dvostranoobvezujuće ugovore osobitosti koje proizlaze iz toga što se radi o društvu. S obzirom na to da je tajno društvo samo unutarnje, u tvrtku poduzetnika ne mogu se unijeti niti ime niti tvrtka tajnog člana (čl. 148. st. 3. ZTD-a).⁴⁷

Tajno društvo ne može biti niti nositelj poduzeća. Za poduzeće je neophodno stupanje u pravne odnose s trećima, a tajno društvo to ne može jer je unutarnje društvo. Činjenica da se ulaže u poduzeće jednog člana (poduzetnika), a ne u poduzeće društva, najvažnije obilježje tajnog društva. Zbog toga je određeno tko poslovanjem poduzeća ulazi u pravne odnose s trećima.⁴⁸

Tajnom članu se ugovorom mogu dati neke ovlasti u poduzeću poduzetnika. Tada mu poduzetnik daje punomoć kojom ga ovlašćuje za zastupanje. No, tu se ne radi djelovanju za tajno društvo nego u ime i za račun poduzetnika, i to ne na osnovi članstva u tajnom društvu nego na temelju ovlasti za zastupanje koju je tajni član dobio od poduzetnika. Poduzetnik takvu punomoć daje tajnom članu onda kada želi da on ima kontrolu nad poduzećem. Poduzetnik upravlja poduzećem i vodi cjelokupno poslovanje u okviru kojeg se ostvaruje zajednički cilj

⁴⁵ Ibid., str. 534.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

svih članova društva, a to je stjecanje dobiti. No, moguće je ugovorom odrediti sudjelovanje tajnog člana u vođenju poslova poduzeća, o čemu zavisi određivanje vrste tajnog društva.⁴⁹

4.3.3. U tajnom društvu nema zajedničke imovine članova

U tajnom se društvu nema imovine članova, iako je ono neka vrsta ortaštva. Članovi imaju svaki svoju imovinu koja ne ulazi u društvo. Tajni član ispunjava svoju člansku obvezu i unosi ulog u društvo, ali on ne ulazi u zajedničku imovinu članova, kako je to u ortaštvu, nego ulazi u imovinu poduzetnika (čl. 148. st. 2. ZTD-a). Nositelj svih prava i obveza ustvari je nositelj poduzeća, tj. poduzetnik pa samim time sva prava koja se odnose na ono što je uloženo u poduzeće mogu biti samo u njegovoj imovini, a ne u zajedničkoj imovini društva. Tajni član ulaže neku imovinsku vrijednost u poduzeće druge osobe, ali ne sudjeluje u onome što pripada poduzetniku pa samim time niti nije s njim u suvlasničkom odnosu u poduzeću niti u odnosu zajedničkog vlasništva.⁵⁰

Tajno društvo je unutarnje društvo pa se njegova imovina ne može stjecati niti poslovanjem poduzeća, jer se ustvari samo njegov nositelj, tj. poduzetnik pojavljuje u pravnom prometu. To je društvo bez imovine. No, sloboda ugovaranja dopušta mogućnost da se unutar društva stvori i neka imovina. Ako se članovi slože, prava na pojedinim predmetima koje odaberu nisu u njihovoj zajedničkoj imovini, nego mogu biti u suvlasništvu s točno određenim udjelima pojedinih članova. No, to su ipak samo izuzeci. Odstupanja su moguća kod tzv. atipičnih tajnih društava, ali tu se radi o nekom obveznopravnom zahtjevu tajnog člana.

4.4. Vrste tajnog društva

S obzirom da je tajno društvo unutarnje društvo. pruža veću slobodu kod ugovaranja odnosa između poduzetnika i tajnog člana jer nema ograničenja, kao kod vanjskih društava, zbog zaštite trećih osoba, osobito vjerovnika. Osim toga, mali broj članova, najčešće dva, ne zahtjeva da se ograničava sloboda ugovaranja radi zaštite članova društva. Zbog toga se tajno društvo maksimalno može prilagoditi svim potrebama svojih članova.⁵¹

⁴⁹ Ibid., str. 535.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Barbić, J. (2002.), Pojam tajnog društva i stjecanje članstva u tom društvu, *Hrvatska pravna revija*, 2 (8), str. 12.

Tajno društvo možemo podijeliti na:

- tipično tajno društvo
- atipično tajno društva

Karakteristike tipičnog tajnog društva su:

- a) sastoji se od dva člana (poduzetnika i tajnog člana),
- b) tajnom članu se ne daje više prava od onoga što je propisano ZTD-om i
- c) ulaganje tajnog člana u poduzetnikovo poduzeće ostvaruje se kao neka vrsta kreditnog odnosa pa ono što se unijelo u poduzeće predstavlja tuđi, a ne vlastiti kapital poduzetnika.⁵²

To isključuje svaku mogućnost aktivnog sudjelovanja tajnog člana u poduzetnikovom poduzeću, osim sudjelovanja u dobiti poduzeća i u snošenju gubitka.

Kod atipičnog tajnog društva radi se o mogućim verzijama ugovorne prilagodbe tajnog društva potrebama članova pa se u nekim pitanjima odmiče od čistog oblika tajnog društva kako je propisan ZTD-om.⁵³

Atipična tajna društva dijele se na:

- a) tajna društva u kojima tajni član sudjeluje u imovini poduzeća, tj. u imovini poduzetnika,
- b) tajna društva u kojima tajni član ima ovlasti u vođenju poslova,
- c) tajna društva koja imaju više tajnih članova i
- d) tajna društva u kojima se sudjelovanje tajnog člana povezuje sa sudjelovanjem komanditora.⁵⁴

Ugovorom o osnivanju tajnog društva može se predvidjeti da tajni član sudjeluje u imovini poduzetnika u vezi s njegovim ulogom u poduzetnikovo poduzeće. Tu se radi o povjerenju između tajnog člana i poduzetnika. Takva vrsta društva daje tajnom članu dodatna imovinska prava na temelju ugovora, a ne samo pravo sudjelovanja u dobiti, npr. nakon prestanka društva pravo na sudjelovanje u podjeli navedene imovine u kojoj inače ne bi sudjelovao kao tajni član u tipičnom tajnom društvu. U takvoj se vrsti društva šire i druga prava tajnog člana, npr. u

⁵² Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 536.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid., str. 537.

pogledu nadzora poduzeća, ali se u skladu s time ocjenjuje i obveza na lojalno postupanje članova društva.⁵⁵

Ugovorom se tajnom članu mogu dodijeliti i prava u vođenju poslova u poduzetnikovu poduzeću, kao npr. pravo na protivljenje poduzetniku pri vođenju poslova, pravo na davanje suglasnosti za poduzimanje nekih radnji, pravo na davanje obveznih uputa te pravo na neposredno vođenje poslova.⁵⁶

Tajno društvo u kojemu postoji više tajnih članova nije opisano ZTD-om, ali ga omogućuje sloboda ugovaranja. U takvom slučaju se ugovorom moraju urediti sva pitanja koja se pojavljuju s obzirom na činjenicu da prema poduzetniku stoji više tajnih članova, a ne samo jedan. Zbog toga je potrebno urediti unutarnju organizaciju tajnog društva kako bi se utvrdio način očitovanja volje više tajnih članova koju moraju izraziti prema poduzetniku. Zbog toga se ugovorom može predvidjeti i osnivanje posebnih tijela (skupština, savjet, vijeće, kolegij i sl.) u kojima sudjeluju tajni članovi, način donošenja odluka i sl. Ako društvo ima više tajnih članova, u ugovoru se moraju obraditi i pitanja načina ulaska i izlaska iz društva, jer se u suprotnom primjenjuju stroga pravila koja za to važe u ortaštvu.⁵⁷

U komanditnom je društvu moguće da komanditor istovremeno bude i tajni član u tajnom društvu u kojem je član s komanditnim društvom kao poduzetnikom. Na taj način sudjeluje u komanditnom društvu s komanditnim ulogom i ostvaruje svoja članska prava po pravilima koja vrijede u tom društvu, a u tajnom društvu sudjeluje s ulogom u društvu i ostvaruje svoja prava po pravilima koja vrijede za tajno društvo. Oba članstva se u gospodarskom smislu odražavaju na istom poduzeću.⁵⁸

4.5. Gospodarsko značenje tajnog društva

Tajno društvo se obično koristi za poslovne poduhvate u kojima se ne želi otkriti tko iza njih stoji pa je podobno za ostvarenje zajedničkih ciljeva na brojnim područjima. Kao unutarnje društvo ne djeluje prema trećima te tajni član može ostati skriven. To je način na koji se

⁵⁵ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 51, str. 12.

⁵⁶ Ibid., str. 13.

⁵⁷ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 53.

⁵⁸ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 51, str. 13.

prikupljaju sredstva sudjelovanjem u snošenju rizika bez odgovornosti za ostale obveze. Tajni član unosi imovinski ulog u poduzetnikovo poduzeće pa mu se rizik ograničava na ono što je unio, a omogućuje mu sudjelovanje u rezultatima poslovanja. S obzirom da se tajno društvo ne upisuje u sudski registar, ne možemo znati koliko takvih društava ima u Hrvatskoj.⁵⁹

Prednosti tajnog društva su u tome što je vrlo liberalno uređeno propisima. Slični komanditnom društvu, ali se razlikuje od njega po tome što se članovi tajnog društva ne upisuju u sudski registar, a kako nije pravna osoba ne podliježe niti propisanom obliku unutarnje organizacije. Članovi ipak nisu uvijek potpuno skriveni, jer se ugovor (kada je riječ o poduzetničkom ugovoru) upisuje u sudski registar pa nije teško utvrditi tko su članovi društva. Ugovorna sloboda u potpunosti omogućuje prilagodbu djelovanja društva stvarnim potrebama svakog pojedinog slučaja. Zato je u mnogim stvarima pogodnije za zadovoljenje poslovnih potreba od komanditnog društva, iako se može reći da je neka vrsta njegove podvarijante, ali bez pravne osobnosti.⁶⁰

Moguće ga je koristiti za vrlo jednostavne poslovne poduhvate, ali i takve koji zahtijevaju mnogo sredstava i dugo traju, npr. za dugotrajna istraživanja u industriji koja svojim rezultatima omogućuju proizvodnju novih proizvoda, istraživanja tržišta koja omogućuju njegovo osvajanje i sl. Tajna društva koriste se i kada se želi iskoristiti nečiji ugled na tržištu na način da se ulaže u njegovo poduzeće i sudjeluje u poslovnim rezultatima, bez pojavljivanja u javnosti. Pogodna su i tamo gdje je potrebno prikupiti financijska sredstva za neko poslovanje. Zbog toga su pogodna i za djelovanje na financijskom području kao sredstvo za plasman vrijednosnih papira. Banke ga koriste kao sindikat za davanje kredita, emisiju vrijednosnih papira tako da sve koristi i rizik snose članovi srazmjerno svemu ugovorenome. Tajno se društvo može koristiti i za zbrinjavanje članova neke obitelji tako da u poduzeće nekog od njih unesu imovinske uloge i sudjeluju u ostvarenoj dobiti. Moguće ga je koristiti i za sudjelovanje zaposlenika u rezultatima poslovanja poduzeća tako da su oni i tajni članovi koji ulažu u poduzetnikovo poduzeće i njegovi zaposlenici.⁶¹

Razlozi za osnivanje tajnog društva mogu biti i izbjegavanje odgovornosti za obveze društva. Tako se na primjer može ugovoriti da komanditori ulože svoje male komanditne uloge u

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid., str. 14.

⁶¹ Ibid.

komanditno društvo, a veće uloge u tajno društvo, da s komanditnim društvom sklope ugovor o tajnom društvu i obvežu se unijeti uloge u mnogo većem iznosu. Ako se ne ispune uvjeti za to da se oba uloga iznimno smatraju ukupnim komanditnim ulogom, komanditor uplatom svog uloga isključuje svoju odgovornost za obveze komanditnog društva, jer kao član tajnog društva ionako ne odgovara za obveze tajnog društva. Slično je i kada članovi društva s ograničenom odgovornošću s tim društvom osnuju tajno društvo, samo što kod društva s ograničenom odgovornošću nije u pitanju izbjegavanje odgovornosti za obveze društva nego osiguranje, a to je i kod komanditora u komanditnom društvu, u slučaju stečaja društva poduzetnika. Tada kao članovi tajnog društva komanditori u komanditnom društvu, odnosno članovi društva s ograničenom odgovornošću imaju položaj stečajnog vjerovnika. Iako zaštita nije potpuna, položaj člana je ipak bolji od položaja u kome bi bio da nije i član tajnog društva.⁶²

Tajno društvo može se koristiti i kao sredstvo sanacije na način da vjerovnici sklope sa svojim dužnikom ugovor o tajnom društvu i unesu u njegovo poduzeće tražbine koje imaju prema njemu kao svoje uloge. Pritom mogu ostati pri sudjelovanju u tajnom društvu ili, ako im se to pokaže korisnijim, pretvoriti to u prave udjele u društvu nositelja poduzeća.⁶³

Tajnom društvu mogu pogodovati fiskalni razlozi jer takav oblik ulaganja može donijeti porezne pogodnosti. Tipično tajno društvo, ako se smatra da je riječ o kreditu, dalo bi poduzetniku pogodnosti jer bi se isplata dobiti mogla smatrati troškom koji odgovara plaćanju kamata na kredit, čime bi se mogla umanjiti poduzetnikova oporeziva dobit. No, treba računati na to da su atipična tajna društva zapravo zajednički poduzetnički poduhvati kod kojih je porezni režim drugačiji. Porezni su propisi jedan od glavnih poticaja korištenja tajnih društava u praksi.⁶⁴

4.6. Moguće zlouporabe ugovora o tajnom društvu

Kod tajnog društva moguće su mnoge zlouporabe, kao na primjer izvlačenje dobiti sklapanjem ugovora o tajnom društvu ili prikriveno podmićivanje putem ugovora. Netko može biti fiktivni tajni član, a da uopće nije unio ulog u društvo, a da na temelju toga poduzetnik izvlači dobit i sam sebi isplaćuje dobit za tog fiktivnog tajnog člana. Neka osoba koja učini određenu uslugu

⁶² Ibid., str. 15.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

za trgovačko društvo može sklopiti ugovor o tajnom društvu u kojem je navedeno da je uplatila određenu svotu, iako nije, te poslije na temelju toga ostvaruje pravo na dobit. Prilikom financijske kontrole ugovor o tajnom društvu mora se predočiti inspektorima, a tada tajni član više nije skriven.⁶⁵

Ako u tajnom društvu ima više članova uprave, svi oni trebali bi biti upoznati s ugovorom prije sklapanja, isto kao i članovi nadzornog odbora ako je to tako propisano statutom. Predsjednik ili članovi uprave moraju provjeriti prije sklapanja ugovora je li ugovor štetan, jer ako sklope takav ugovor čine kazneno djelo po članku 294. Kaznenog zakona. Najbolje je da ugovor uvijek pregleda pravnik ili odvjetnik društva.⁶⁶

Ako bi članovi društva priznali tajnom članu neke učinke u vrijeme prije sklapanja ugovora, taj bi ugovor očito bio štetan radi izigravanja vjerovnika i izbjegavanja poreznih propisa. To bi osobito bilo značajno ako je nakon toga otvoren stečaj nad društvom ili je pokrenut postupak likvidacije društva.⁶⁷

⁶⁵ Kaleb, Z. (2012.), op. cit. u bilj. 30, str. 220.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid.

5. PRAVNI ODNOSI U TAJNOM DRUŠTVU

5.1. Stjecanje članstva u društvu

S obzirom da je tajno društvo podvrsta ortaštva, za pojam članstva u tajnom društvu i za njegovo stjecanje vrijedi isto što i za članstvo u ortaštvu.

Članstvo u tajnom društvu može se steći nastankom društva, raspolaganjem udjela u društvu i sveopćim sljedništvom (univerzalnom sukcesijom).⁶⁸

Osobitosti u odnosu na ortaštvo, kada se radi o nastanku društva, su u tome što ugovor o osnivanju tajnog društva moraju sklopiti poduzetnik i najmanje jedan tajni član, dok u ortaštvu nema razlike među ortacima pa je dovoljno da ugovor sklope dva ortaka. Po tome je tajno društvo slično komanditnom društvu, jer i tamo da ugovor sklapaju dvije vrste članova društva, najmanje po jedan komplementar i po jedan komanditor. U svemu ostalome primjenjuju se pravila koja vrijede i kod sklapanje ugovora o ortaštvu.⁶⁹

Tajno društvo ne može nastati preoblikovanjem nekog drugog društva u to društvo. No, svako društvo može prestati, a članovi nakon toga mogu osnovati tajno društvo. Tu nema pravnog kontinuiteta koji je važan za preoblikovanje društava.⁷⁰

Uvjetno se može govoriti o preoblikovanju ortaštva u tajno društvo jer se ustvari ortaštvo prestrukturira iz općeg u njegov poseban oblik. To se radi izmjenom društvenog ugovora u kojem se jednom ortaku daje uloga poduzetnika, a svim ostalima uloge tajnih članova, promijeni zajednički cilj ortaštva u skladu s tajnim društvom te razvrgne zajednička imovina na način da svaki član unosi svoj ulog u poduzeće onog ortaka koji je sada u tajnom društvu poduzetnik. Na taj način prestaje ortaštvo i nastupa tajno društvo, no zbog izmjene društvenog ugovora to se smatra i prestrukturiranjem ortaštva.⁷¹

⁶⁸ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 551.

⁶⁹ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 51, str. 16.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

Kod pristupa novog člana tajnom društvu razlika je u tome što je to moguće samo za novog tajnog člana, a ne i za poduzetnika. Svaki poduzetnik može imati samo jedno poduzeće, a bit tajnog društva je unos imovinskog uloga u određeno poduzeće i sudjelovanje u dobiti ostvarenoj u njegovom poslovanju. Za pristup novog tajnog člana društvu vrijedi sve kao i za pristup novog ortaka u ortaštvo.⁷²

Osobitosti postoje i kod stjecanja članstva raspolaganjem udjelom u društvu, a treba razlikovati raspolaganje udjelom poduzetnika od raspolaganja udjelom tajnog člana. Prava i obveze poduzetnika vezane su uz poduzeće u koje je tajni član unio svoj imovinski ulog. Zbog toga poduzetnik ne može raspolagati udjelom u tajnom društvu bez raspolaganja poduzećem. Ako poduzetnik raspolaže s poduzećem, s njime na stjecatelja poduzeća prenosi i svoj udio u tajnom društvu, i to prodajom, darovanjem, zamjenom, unosom u drugo društvo i dr. Zbog toga stjecatelj poduzeća prije nego li se upusti u stjecanje mora utvrditi (*due diligence*) sve u vezi s poduzećem pa i to postoje li u pogledu njega neka prava trećih osoba, kao što je to slučaj s pravima tajnog člana iz ugovora o tajnom društvu. Na stjecatelja se prenose i svi ugovori nositelja poduzeća pa tako i onaj o osnivanju tajnog društva. Novi nositelj poduzeća stjecanjem poduzeća stječe i članstvo u tajnom društvu kao poduzetnik.⁷³

Kada je riječ o prijenosu ugovora, suglasnost mora dati tajni član, a ako ih je više, svi tajni članovi, osim ako ugovorom o tajnom društvu nije predviđeno da se takva suglasnost može dati većinom glasova. Za tajnog člana koji je pravna osoba suglasnost daje organ koji je ovlašten zastupati društvo. Ako je riječ o tajnom društvu kao poduzetničkom ugovoru, za to je potrebna odluka glavne skupštine ili skupštine društva donesena na propisani način te upis ugovora u sudski registar, jer se radi o izmjeni poduzetničkog ugovora (čl. 483. st. 1. ZTD).⁷⁴

Tajni član ne mora dati suglasnost jer slobodno može odlučiti o tome hoće li biti u tajnom društvu sa stjecateljem poduzeća. No, ako je to potrebno da bi se održalo poduzeće, prema obvezi na lojalno postupanje, dužan je dati suglasnost. Prijenos bez suglasnosti naravno nije valjan. Tajni član može, ako poduzetnik ipak raspolaže poduzećem a da za to nije dobio suglasnost tajnog člana, tražiti ispunjenje ugovora o tajnom društvu pa ako poduzetnik to ne

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid., str. 16.

⁷⁴ Ibid.

učini, može zbog važnog razloga otkazati ugovor (čl. 155. st. 2. ZTD-a) i zahtijevati nadoknadu štete.⁷⁵

Tajni član može raspolagati sa svojim udjelom u društvu. To mora biti navedeno u ugovoru ili mora imati suglasnost svih članova društva. O prijenosu udjela sklapa se ugovor.⁷⁶

Kada se radi o sveopćem sljedništvu iza poduzetnika, vrijedi isto pravilo o neodvojivosti poduzeća od njegovog udjela u tajnom društvu. Do prijenosa članstva poduzetnika pravne osobe na sveopćeg sljednika dolazi u slučajevima kada se on pripaja nekoj drugoj pravnoj osobi ili kada se s njom spaja u novu pravnu osobu. Pripaja li se pak netko njemu, nema promjena, jer je on i dalje nositelj svojeg poduzeća. Isto tako, nije sveopće sljedništvo ni onda kada netko stekne sve ili većinski udio u poduzetniku, jer tada poduzetnik ne prestaje biti nositelj poduzeća. Za tajno društvo je važno da sveopće sljedništvo zbog prestanka poduzetnika dovodi do promjene nositelja poduzeća. To se događa smrću poduzetnika jer tada dolazi do nasljeđivanja.

Dođe li do pripajanja poduzetnika drugom društvu ili njegovog spajanja s drugim društvom u neko novo društvo, njegovo poduzeće prelazi novom nositelju (društvu preuzimatelju), jer na njega prelazi cijela poduzetnikova imovina i obveze. U toj je imovini i njegov udio u tajnom društvu u kome su obuhvaćena sva poduzetnikova članska prava i obveze u tom društvu. Društvo preuzimatelj postaje poduzetnikom i tako stječe članstvo u tajnom društvu.

ZTD-om je predviđen prestanak poduzetnika pravne osobe kao razlog za prestanak društva (čl. 154. st. 1. toč. 3. ZTD-a) koji nastupa po sili zakona. S obzirom da kod tajnog društva nema likvidacije, jer nema ni zajedničke imovine, ono prestaje u trenutku kada nastupi razlog za prestanak. No, članovi društva u društvenom ugovoru mogu predvidjeti da prestanak člana društva pravne osobe ili poduzetnika pravne osobe ne mora niti razlog za prestanak društva. U tom slučaju tajno društvo ne prestaje prestankom takve pravne osobe, a umjesto nje član društva je njezin sveopći sljednik. Članovi društva mogu odlučiti da se društvo nastavlja sa sveopćim sljednikom. Odluče li tako prije nastupa spomenutog razloga za prestanak društva i to onako kako odlučuju i o izmjeni društvenog ugovora, društvo se nastavlja. Učine li to nakon prestanka spomenutog člana društva, onda se osniva novo tajno društvo s novim članom poduzetnikom - sveopćim sljednikom poduzetnika koji je prestao postojati.

⁷⁵ Ibid., str. 16.

⁷⁶ Ibid., str. 17.

Tajnom članu ostaje mogućnost da zbog važnog razloga otkáže društveni ugovor (čl. 155. st. 2. ZTD-a), ali zbog razloga koji je nastao ili za kojega je saznao nakon što je odlučio da se društvo nastavlja, jer je prije toga dao suglasnost za nastavljanje društva odnosno osnivanje novog društva. Važan razlog bi mogao biti kada bi novi nositelj poduzeća imao problema zbog svoje insolventnosti, lošeg vođenja poduzeća, nepoznavanja problematike s kojom se nikada nije bavio i sl.⁷⁷

Promjena poduzetnika zahtijeva i odgovarajuću izmjenu društvenog ugovora zbog kojeg se poduzeće poduzetnika koji je prestao postojati uključuje u postojeće poduzeće društva preuzimatelja i čini poduzeće kojega je nositelj. To zahtijeva prilagodbe u određenju cilja društva, barem u vidu novih omjera sudjelovanja u dobiti koja se stvara u poduzeću novog poduzetnika. Pravni sljednik poduzetnika u obvezi je tajnom članu omogućiti onaj položaj u kome je bio prije prestanka postojanja ranijeg poduzetnika. Ne učini li to promjenom društvenog ugovora, tajni član osim što otkáže taj ugovor može tražiti i da mu se nadoknadi time pričinjena šteta.⁷⁸

O sveopćem sljedništvu nije riječ ni onda kada dođe do preoblikovanja člana poduzetnika u neko drugo društvo. Tu nije riječ o prijenosu poduzeća. Poduzetnik je i dalje nositelj poduzeća iako je promijenio pravni oblik. Društvo se nastavlja kao i prije toga.

Sve isto vrijedi i za sveopće sljedništvo iza umrlog po poduzetnika fizičke osobe. Osobitost je u tome što može doći do prijenosa poduzeća na više nasljednika. Nastavljaju li voditi poduzeće, moraju se organizirati kao njegovi nositelji, npr. osnivanjem trgovačkog društva ili tako da jedan od njih nastavi voditi poduzeće kao trgovac pojedinac, a drugi sudjeluju kao tajni članovi u društvu kome pristupaju. Za takvo pristupanje potrebna je suglasnost ostalih članova društva. Kako svi članovi društva odlučuju o nastavljanju društva nakon smrti poduzetnika, moraju uskladiti i društveni ugovor s novim stanjem.

Kod sveopćeg sljedništva iza tajnog člana njegov udio u društvu prelazi za sveopćeg sljednika. Prestanak tajnog člana pravne osobe, kao ni smrt tajnog člana fizičke osobe nije propisan kao

⁷⁷ Ibid., str. 17.

⁷⁸ Ibid.

razlog za prestanak društva (čl. 153. i 154. ZTD-a). Društvo se nastavlja kao i do tada samo što će u njemu biti novi tajni član, a za to se ne traži suglasnost ostalih članova društva.

Poduzetnik ili neki drugi tajni član, ako postoji, ima mogućnost otkazati društveni ugovor iz važnog razloga, npr. ako je riječ o atipičnom društvu u kojem bi tajni član imao značajne ovlasti u vođenju poduzetnikova poduzeća te bi sveopćim sljedništvom to postao netko tko je konkurent poduzetniku i mogao bi sudjelovati u vođenju poslova u poduzetnikovom poduzeću protivno interesu tajnog društva. Preoblikovanje u neko drugo društvo kao ni promjena njegove članske strukture ne dovode do sveopćeg sljedništva iza tajnog člana, jer on postoji i dalje. No, to bi mogao biti važan razlog da drugi članovi otkazu društveni ugovor.⁷⁹

Raspolaganje udjelom u društvu bez prijenosa članstva moguće je i u tajnom društvu. Riječ je o plodouživanju na udjelu, založnom pravu, fiducijarnom prijenosu udjela radi osiguranja i o sudjelovanju treće osobe u udjelu člana društva. Tu se primjenjuju sva pravila koja vrijede za ortaštvo.⁸⁰

5.2. Obveze i prava članova tajnog društva

5.2.1. Obveze članova društva

Obveze članova društva su iste kao i obveze ortaka, tj. članovi društva pridonose ostvarenju zajedničkog cilja društva, dužni su lojalno postupati prema svim ostalim članovima te prema društvu postupati s dužnom pažnjom. Tajno društvo ima dvije vrste članova koji imaju različite uloge u društvu.⁸¹

Svi članovi društva obvezni su doprinositi ostvarenju zajedničkog cilja, tj. stjecanju dobiti poslovanjem poduzetnikova poduzeća. Za ocjenu tog doprinosa važna je uloga koju član ima u društvu.

Poduzetnikov doprinos je vođenje poslova poduzeća na način da se u njemu ostvari što veća dobit u kojoj sudjeluju članovi društva po mjerilima utvrđenima društvenim ugovorom. To

⁷⁹ Ibid., str. 17.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj 17, str. 551.

znači da ga mora voditi tako da ostvaruje i štiti interese tajnog društva. Poduzetnik vodi poslove poduzeća i pritom se koristi ulozima tajnih članova prema onome čemu su namijenjeni. Otudi li poduzeće ili ga vodi na način da vrijeđa interese tajnog člana, čini povredu ugovora o tajnom društvu i odgovara za svu počinjenu štetu. Tajni član zbog toga ima pravo otkazati ugovor iz važnog razloga. U vođenju poslova poduzeća poduzetnik je ograničen društvenim ugovorom i glavnim ciljem društva te pritom ne smije povrijediti društveni ugovor, niti ugroziti ostvarenje cilja društva.

Doprinos tajnog člana je njegov ulog u poduzeće poduzetnika koji može biti u novcu, stvarima i pravima, ali se u ugovoru može predvidjeti da taj doprinos može biti i u drugim dobrima pa i uslugama. Osobitost u odnosu na ortaštvo je u tome što ulog tajnog člana ne postaje zajednička imovina članova društva, nego ulazi u imovinu poduzetnika koji se svim uloženim koristi u svom poduzeću.⁸²

Obveza na lojalno postupanje prema društvu i prema članovima društva postoji i kod poduzetnika i tajnog člana. Riječ je o nepisanom pravilu koje proizlazi iz članstva u svakom društvu te odnosa između članova i prema ostvarenju cilju zbog čega su udruženi u društvo. Ta se obveza izvorno pojavila kod društava osoba, prvo u ortaštvu pa onda i u tajnim društvima. Osobitosti postoje u pogledu zabrane konkurencije, koje proizlaze iz položaja članova u društvu.⁸³

Od poduzetnika se ne može zahtijevati da cijelo svoje djelovanje usmjeri samo na stjecanje dobiti u poduzeću koje vodi i za račun tajnih članova, pa zato i nema strogih pravila o zabrani konkurencije. No, morao bi postupati u skladu s time zbog ostvarivanja dobiti u poduzeću koje vodi za račun tajnog društva, drukčije nego kada bi poduzeće vodio samo za sebe. Zbog povrede takve obveze tajni član ima pravo odustati od ugovora zbog važnog razloga ili tražiti naknadu štete koja mu je time počinjena.⁸⁴

Za tajnog člana ne postoji zabrana konkurencije, osim u tome što ne smije koristiti saznanja koja je prikupio koristeći svoje pravo nadzora u tajnom društvu.⁸⁵

⁸² Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str.551.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid., str. 554.

Obveza postupanja s dužnom pažnjom u obavljanju svega što članovi čine za društvo ista je kao i obveza kod ortaka. Od ortaka se traži da kod ispunjenja svojih članskih obveza postupaju s pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva za obvezni odnos u kojem se nalazi, tj. da postupaju kao dobar gospodarstvenik (čl. 18. st. 1. ZTD-a). Ako je riječ o ispunjenju obveza iz profesionalne djelatnosti, dužan je postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i u skladu s običajima, tj. s pažnjom dobrog stručnjaka (čl. 18. st. 2. ZTD-a). Ovdje nema razlike radi li se o poduzetniku ili tajnom članu.⁸⁶

5.2.2. Prava članova društva

Članovi tajnog društva imaju upravljačka i imovinska prava, ali se ona razlikuju ovisno o položaju u društvu između poduzetnika i tajnog člana.⁸⁷

Pravo na vođenje poslova poduzeća kao svoje neotuđivo pravo ima poduzetnik. Vođenje poslova poduzeća njegovo je pravo i obveza. I tajni član može imati pravo sudjelovanja u vođenju poslova poduzetnikova poduzeća, ali samo ako mu je ono dano društvenim ugovorom, tj. kada je riječ o atipičnom tajnom društvu.⁸⁸

Pravo sudjelovanja u odlučivanju imaju svi članovi društva za osnovna pitanja vezana uz društvo. O vođenju poslova poduzeća odlučuje poduzetnik, ovisno o vrsti i strukturi njegova društva, a tajni član samo ako mu je to dano (i u kojoj mjeri) društvenim ugovorom.⁸⁹

Pravo na obaviještenost i nadzor ima samo tajni član, jer poduzetnik koji vodi poduzeće ionako zna sve što se u njemu događa. Navedeno pravo tajnog člana ne može se niti isključiti niti ograničiti ugovorom (čl. 150. st. 4. ZTD-a). U tajnom društvu s više tajnih članova oni se mogu povezati i zajedno ostvariti to pravo ili preko nekoga od njih kome povjere da se zbog tog interesa pojavljuje kod poduzetnika, ili preko povjerenika ili osnivanjem nekog posebnog tijela u tajnom društvu koje će za njih ostvarivati to pravo.⁹⁰

⁸⁶ Ibid., str. 554.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Ibid., str. 555.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid., str. 556.

Tajni član u pravilu ne može voditi poslovanje tajnog društva. Zbog toga mu zakonodavac, za zaštitu njegovih interesa, daje pravo da nadzire poslove tajnog društva. Pravo nadzora tajnog člana sastoji se u sljedećem:

- pravo zahtijevati prijepis godišnjih financijskih izvješća i tražiti uvid u poslovne knjige te zahtijevati potrebna pojašnjenja te
- postoje li opravdani (važni) razlozi, tajni član može uvijek tražiti od suda da izda nalog javnom članu za pružanje tajnom članu financijskih izvješća u pisanom obliku te da dade i druga pojašnjenja te omogući uvid u poslovne knjige i druge akte društva (čl. 150. st. 1. i 2. ZTD-a).⁹¹

Pravo na podizanje članske tužbe (*actio pro socio*) pripada svakom članu društva pa tako i članovima tajnog društva. Svaki od njih može zahtijevati od nekog drugog člana da ispuni neku od svojih članskih obveza. Osim toga, može se tražiti i ispunjenje obveza poduzetnika da dade svoj doprinos u ostvarenju zajedničkog cilja. Moguća je i članska *actio negatoria* tužba koju mogu podignuti svi članovi društva štiteći svoje interese u društvu, kao i interese društva.⁹²

Sudjelovanje u dobiti poduzetnikova poduzeća temeljno je pravo tajnog člana, a sudjelovanje u gubitku njegova obveza. Cilj tajnog društva je sudjelovanje u dobiti tog poduzeća, tj. dobiti poduzetnika u kojoj tajni član ima pravo sudjelovati. ZTD-om je propisano da se ugovorom određuje udio tajnog člana u dobiti i gubitku tog poduzeća (čl. 151. st. 1.), a ako to nije učinjeno, smatra se da je ugovoren udio sukladan konkretnim okolnostima (čl. 151. st. 2.). Društvenim se ugovorom može isključiti obveza tajnog člana da snosi gubitak, ali se ne može isključiti pravo na udio u dobiti (čl. 151. st. 3.). Ako nije definirano ugovorom, tajni član sudjeluje s istim udjelom u dobiti i gubitku (čl. 151. st. 4.).⁹³

Kako bi se zaštitili interesi tajnog člana, moraju se ugovorom odrediti točna mjerila za to što se smatra pod dobiti iskazanoj u poslovanju poduzetnikova poduzeća i kako se ona raspoređuje. Dobro je odrediti i politiku troškova, osobito knjigovodstvenih otpisa, amortizacije, tako da se točno zna na koji način se dolazi do dobiti. Treba voditi računa i o stavkama računa dobiti i gubitka te ugovorom precizno odrediti sve što je važno da se definira kako se dolazi do dobiti u čijoj raspodijeli sudjeluje tajni član. Preporučuje se definirati i razdoblja u kojima se

⁹¹ Gorenc, V. (2001.), op. cit. u bilj. 10, str. 129.

⁹² Ibid.

⁹³ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 557.

obračunava dobit podobna za isplatu tajnom članu. Najbolje je da se to poklapa s poslovnim godinama i rokovima koji su inače propisani za godišnje financijske izvještaje. ZTD propisuje da se dobit i gubitak utvrđuje na kraju poslovne godine (čl. 152. st.2.), što vrijedi onda kada nije drukčije ugovoreno. U sudjelovanju tajnog člana u gubitku ostvarenom poslovanjem poduzetnikova poduzeća, ZTD propisuje ograničenja po kojima on sudjeluje u gubitku najviše do iznosa uloga koji je uplatio poduzetniku, naravno ako nije nešto drugo određeno u društvenom ugovoru.⁹⁴

Pravo na povrat uloga i isplatu neisplaćene dobiti ima tajni član nakon prestanka tajnog društva ili njegovog izlaska iz društva. S obzirom da tajno društvo nema imovine, ovdje je moguć samo obveznopravni zahtjev tajnog člana prema poduzetniku da mu isplati njegov ulog i dobit koja mu pripada sve do dana prestanka društva ili njegova izlaska iz društva. U atipičnom društvu tajni član može ostvarivati i pravo sudjelovanja u imovini poduzetnika, ako mu je to pravo dano društvenim ugovorom. U tipičnom tajnom društvu poduzetnik i tajni član moraju napraviti obračun na osnovi kojeg je poduzetnik dužan isplatiti tajnom članu njegov ulog, zajedno s neisplaćenom dobiti (čl. 156. ZTD-a). Ulog se tajnom članu isplaćuje u novcu prema knjigovodstvenoj vrijednosti na njegovu kontu uloga kod poduzetnika u vrijeme prestanka društva, odnosno izlaska tajnog člana iz društva. Ako se ulog sastoji od pružanja nekih usluga i njihova je vrijednost izražena na kontu na kojem se vodi ulog tajnog člana, na temelju toga isplatit će mu se novčani iznos koji odgovara toj vrijednosti.⁹⁵

5.3. Prestanak članstva

Prestanak članstva u tajnom društvu obično se veže za prestanak društva. O slučajevima prestanka tajnog društva govorit će se u 6. poglavlju. Osim zbog prestanka društva članstvo u tajnom društvu može prestati prijenosom udjela, sveopćim sljedništvom u slučajevima u kojima se društvo nastavlja ili istupom i isključenjem nekog od više tajnih članova. Kada se udio prenosi prestaje članstvo u društvu onoga tko daje udio prenosi. Isto vrijedi i za sveopće sljedništvo jer njime jednim prestaje, a drugi stječu članstvo u društvu. Istup iz tajnog društva uređen je u članku 155. ZTD-a tako da se upućuje na primjenu odredbi članka 98. (otkaz društvenog ugovora sklopljenog na neodređeno vrijeme), članka 100. (prešutno nastavljanje s radom društva), i članka 101. (otkaz društvenog ugovora od vjerovnika člana društva zbog

⁹⁴ Ibid., str. 557.

⁹⁵ Ibid., str. 561.

potraživanja prema članu), tj. na odredbe kojima se uređuje istup člana javnog trgovačkog društva.⁹⁶

Pri odgovarajućoj primjeni pravila koja vrijede za istup člana iz javnog trgovačkog društva valja paziti na to istupa li iz tajnog društva poduzetnik ili jedini tajni član ili jedan od više tajnih članova. U prva dva slučaja tajno društvo prestaje jer ono bez poduzetnika nije moguće, kao ni bez jedinog tajnog člana, dok u trećem slučaju društvo može nastaviti s poduzetnikom i preostalim tajnim članom (članovima).⁹⁷

Isključenje člana iz tajnog društva nije uređeno ZTD-om, ali se za to pitanje primjenjuju odredbe ZOO-a (čl. 647r. i 647s. u vezi s čl. 132. ZTD-a).⁹⁸

⁹⁶ Ibid., str. 564.

⁹⁷ Ibid., str. 565.

⁹⁸ Ibid.

6. PRESTANAK TAJNOG DRUŠTVA

Za tajno društvo karakteristično je da prestaje već nastajanjem razloga za prestanak društva. S obzirom da tajno društvo ne djeluje prema trećim osobama te nema ni imovine, nema niti potrebe za likvidacijom. Nakon prestanka društva jedino ostaje pitanje obračuna između članova na temelju kojeg poduzetnik koji nastavlja voditi svoje poduzeće ima obveze prema tajnom članu.⁹⁹

Osnova za obračun dobitka je ugovoreni ulog tajnog člana pa tako i onda kad ulog nije uplaćen u cijelosti, odnosno kad je smanjen zbog gubitka tajnog društva. U tim slučajevima dobitak se tajnom članu ne isplaćuje sve dok se ne podmire obveze tajnog člana do visine one svote na koju se obvezao ugovorom. Ulog i udio u dobitku smatraju se potraživanjima tajnog člana i isplaćuju mu se u novcu, osim ako je u ugovoru drukčije određeno (čl. 156. st. 3. ZTD-a). U trenutku obračuna često nisu okončani svi poslovi koje je vodilo tajno društvo, pa se oni dovršavaju onako kako je uređeno ugovorom. I nakon obračuna, ako nije nešto drugo ugovoreno, tajni član sudjeluje u neokončanim poslovima tajnog društva.¹⁰⁰

Kao što je određeno u članku 154. ZTD-a, razlozi za prestanak tajnog društva su sljedeći:

1. protek vremena na koji je sklopljen ugovor o tajnom društvu
2. ostvarivanje cilja zbog kojega je sklopljen ugovor o tajnome društvu ili ako ostvarivanje toga cilja postane nemoguće, bez obzira na to je li ugovor sklopljen na određeno ili na neodređeno vrijeme,
3. smrt ili prestanak poduzetnika koji je pravna osoba,
4. ako poduzetnik prestane obavljati gospodarsku djelatnost,
5. otvaranje stečajnog postupka nad poduzetnikom ili nad tajnim članom

Tim razlozima možemo dodati:

6. otkaz ugovora od strane člana društva,
7. isključenje člana iz društva,
8. sporazum svih članova o prestanku društva,
9. sjedinjenje tražbina i obveza između poduzetnika i tajnog člana.¹⁰¹

⁹⁹ Ibid., str. 568.

¹⁰⁰ Gorenc, V. (2001.), op. cit. u bilj. 10, str. 131.

¹⁰¹ Barbić, J. (2002.), op. cit. u bilj. 17, str. 568.

7. ZAKLJUČAK

Usklađivanje trgovačkog prava s regulativom EU-a od velike je važnosti za gospodarski, pravni i financijski razvoj Hrvatske. Dobro uređen pravni sustav preduvjet je za ulaganja i slobodan izbor oblika trgovačkog društva, kako ne bi dolazilo do malverzacija i zlouporaba. Svaki oblik trgovačkog društva ima svoje dobre i loše strane pa tako i tajno društvo.

Tajno društvo nastaje sklapanjem obveznog pravnog ugovora između poduzetnika i najmanje jednog tajnog člana. Tajni član ulaže neku imovinsku vrijednost (novac, stvari ili neka prava) u poduzeće poduzetnika te na temelju toga stječe pravo sudjelovanja u dobitku i gubitku poduzetnika. Taj ulog postaje imovina poduzetnika. Ugovor kao temeljni akt tajnog društva nema propisanu formu niti oblik, a najvažnije je da u njemu obje strane zaštite svoje interese i dogovore postupanja u svim mogućim poslovnim situacijama.

Prednost tajnog društva kod ulaganja je u tome što pri njegovu osnivanju nije propisana visina uloga koju tajni član unosi, postotak udjela u dobiti i gubitku se odmah navodi u ugovoru (udio u gubitku se može i potpuno isključiti), tajni član nema odgovornosti prema trećima, a poduzetnik ima određenu samostalnost u vođenju poslovanja svojeg poduzeća. Pri osnivanju društva ne moraju se zadovoljiti brojni formalni uvjeti i nema dodatnih troškova. Dovoljno je samo sklopiti ugovor čija pravila se moraju poštivati, ali koji se ne mora ovjeriti kod javnog bilježnika. Naravno, ako se ne poštuju ugovorena pravila, dolazi do prestanka društva.

Tajno društvo pogodno je za osobe koje ne žele svoj identitet vezati uz određene poduzetničke djelatnosti. Obično su tajna društva u hrvatskoj javnosti povezana s nekim malverzacijama pa su poduzetnici nepovjerljivi prema njima. Zlouporabe tajnog društva osobito se pojavljuju kod stečaja i prijave potraživanja te kod krivotvorenja ugovora.

Ovaj oblik društva je još uvijek slabo poznat većini poduzetnika pa ga ne uzimaju u obzir prilikom poduzetničkih poduhvata. Zbog toga zasada nije poznata šira primjena tajnog društva u hrvatskoj pravnoj praksi.

LITERATURA

Knjige

1. Barbić, J. (1999.), *Pravo društava, knjiga prva: opći dio*, Zagreb: Organizator.
2. Barbić, J. (2002.), *Pravo društava, knjiga treća: društva osoba*, Zagreb: Organizator.
3. Horak, H., Dumančić, K., Preložnjak, B., Šafranko, Z. i Poljanec, K. (2016.), *Uvod u trgovačko pravo*, preuzeto s <https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/PRA/2017%20-%20novi%20web/Publikacije/UVOD%20U%20TRGOVA%C4%8CKO%20PRAVO%202016.pdf>
4. Petrović, S. i Ceronja, P. (2018.), *Osnove prava društava*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Znanstveni i stručni radovi

1. Barbić, J. (2002.), Pojam tajnog društva i stjecanje članstva u tom društvu, *Hrvatska pravna revija*, 2 (8), 7-18.
2. Barbić, J. (2012.), Društveni ugovor kao pravni posao na kome se temelji društvo, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 62(1-2), 475-534.
3. Gorenc, V. (2001.), Tajno društvo, *Računovodstvo, revizija i financije*, 11(3), 127-134.
4. Kaleb, Z. (2009.), Tajno trgovačko društvo, *Pravo u gospodarstvu: časopis za gospodarsko-pravnu teoriju i praksu*, 43(6), 1448-1548.
5. Kaleb, Z. (2010.), Tajno trgovačko društvo i moguće zlouporabe, *Osiguranje: hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja*, 51(9), 70-77.
6. Kaleb, Z. (2012.), Ugovori o tajnom društvu i njihova primjena u praksi, *Računovodstvo, revizija i financije*, 22(12), 215-222.

Propisi

1. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11., 111/12., 68/13., 110/15. i 40/19.
2. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18.